

Hamuban sült álmok

Az évről évre óriási méreteket öltő eltűnések mögött komoly társadalmi problémák rejlenek. A rendszerváltást követően rohamos növekedésnek indult az eltűnt fiatalok száma, amely mára minden korábbi adatot megdönteni látszik. Bár a társadalom többsége ritkán kerül ilyen helyzetbe, egy családtag eltűnése mindig nagy feszültséggel jár. Az adatok mégis azt mutatják, hogy bármelyikünk részesévé válhat annak az elkésztő helyzetnek, amely egyre több embert, köztük számos kiskorút arra ösztönöz, hogy elhagyva otthonát az utcán próbálja meg boldogulni.

A nehézség kezelésében és az okok felderítésében nem is kell messze mennünk, hiszen egybehangzó szakértői vélemények szerint a legfontosabb, hogy közvetlen környezetünkben, illetve saját családjunkban, emberi kapcsolatainkban meglegjünk a szociális bajok forrását és kellőképpen kezelni tudjuk azokat. Azt hihetnénk, hogy kizárólag az elszegényedett, leszakadófélben lévő társadalmi rétegek vannak kitéve ennek a veszélynek, azonban ez koránt sincs így. A kiemelkedően jó anyagi helyzetben lévő családokban is megesik, hogy valamely családtag – többségében fiatalok – eltűnik hosszabb-rövidebb időre, olykor örökre.

Komoly következményekkel jár, hogy a gyermekek szinte akadály nélkül juthatnak kábítószerhez, illetve más tudatmódosító anyagokhoz, az egyetemisták sok esetben előnyben részesítik a nyugtatókat, de még inkább a serkentőszereket egy-egy vizsgaidőszak során. A szakértők egyetértenek abban, hogy a probléma orvoslásának egyik legfontosabb eleme a megelőzés, hiszen egy széles körű prevenciós program a fiatalok körében feltárná azokat a veszélyeket, amelyekre sok esetben a család nem tudja őket felkészíteni.

A technikai fejlődés az idősebb korosztály számára a mai napig követhetetlen, míg az újabb generációk már ezt tekintik alapvető mintának, hiszen ebben nőnek fel. A szülők és a gyermekek között ez is mélyíti azt a lelki szakadékot, amely a média által közvetített létmodell elfogadása és követése miatt jelentősen kiszélesedett az elmúlt húsz évben. Ma már egyre gyakoribb, hogy a szülőknek semmi rálátásuk nincs a gyermekek dolgaira.

Magyarországon 1994-ben közel 350 eltűnt személyt tartottak nyilván naponta, és közülük 80-100 fő volt 14 éven aluli gyermek. A szám napi rendszerességgel változott, azonban lényegileg ez az arány tekinthető átlagosnak. Tavaly azonban megugrott az eltűnések száma, közel 1200 ismeretlen helyen tartózkodó gyermeket rögzítettek a rendőri statisztikák.

Ijesztő az az ugyancsak tavalyi adat, miszerint az év során 13 536 személy eltűnése esetében indult eljárás, amelyből 10 086 volt kiskorú. Annak ellenére, hogy a gyermekek többsége pár napot követően hazakerült, nem lehet elmenni a kérdés mellett, hogy mi vezeti őket arra a döntésre, hogy családjukat hátrahagyva keljenek útra. A statisztikák arról nem nyilatkoznak, hogy hány esetben kerülnek kapcsolatba bűnözői csoportokkal, azonban sejthetően sokan válnak közülük erőszakos bűncselekmények áldozataivá, hiszen az utcán teljesen védtelenek.

Az elmúlt időszak eseményeit követve tapasztalható, hogy a média igyekszik előtérbe helyezni a rendőrség tehetetlenségét. A 2006-ban történt események rávilágítottak arra, hogy a magyarországi rendfenntartó szervek komoly morális és szakmai problémákkal küzdenek, aminek következtében a társadalmi megítélésük is negatív irányba tolódott. Ez az állapot azonban jóval mélyebb gyökerekkel rendelkezik, hiszen évtizedek óta tapasztalható, hogy a rendőrség egyre több területen képtelen a hatékony, magas színvonalú munkavégzésre. A közbiztonság folyamatos romlása, amely együtt jár az emberek biztonságérzetének teljes elvesztésével, folyamatosan növekvő társadalmi frusztrációt gerjeszt. Ami azért veszélyes, mert alapjaiban kérdőjelezi meg az emberek, igazságszolgáltatásba vetett hitét, aminek egyik legszembetűnőbb eredménye, hogy széles körű társadalmi támogatottságot élvez a halálbüntetés visszaállításának ötlete. Az emberek nem bíznak a rendőrségben, amelynél esetenként saját jogaik megsértését és biztonságuk elhanyagolását tapasztalják.

A jogszabályi háttér, illetve a kapcsolódó intézkedések is újragondolásra adnak okot, hiszen a decemberben eltűnt francia lány, Ophelie Bretnacher esete önmagában is számtalan kérdést vet fel. Bár az ügyet a bulvármédia szinte fetisizálja, és szinte hetente tálnak hatósági forrásokra hivatkozva zavaros és üres álinformációkat, az eddig ténylegesen felmerült körülmények nem szolgáltattak elegendő okot arra, hogy a magyar rendőrség nyomozást indítson (amennyiben nem merül fel bűncselekményre

utaló körülmény, a nagykorú eltűnt személyeket államigazgatási eljárás keretében vizsgálja a hatóság, hiszen fennáll a lehetőség, hogy önszántukból távoztak környezetük számára ismeretlen helyre). És bár a nyomozásba a francia rendőrség szakértői is bekapcsolódtak, a rejtély tényleges megoldása nem került közelebb. Az eltűnések indítékainak megállapításában eltérőek a szakmai vélemények. Sok esetben jelölik meg kiváltó okként a szociális közegekben – főként család és iskola – tapasztalható működési zavarokat.

Ezen belül is kiemelkedő helyet foglal el a családon belüli erőszak, illetve a gyermekekre irányuló figyelem nagyfokú csökkenése, amelynek okát többnyire a megélhetési problémákban látják. Emellett fontos megemlíteni a napjainkban tapasztalható deviáns magatartási formák széles körű elterjedését, amelynek indukátoraként egyértelműen a társadalmi feszültségek jelölhetők meg.

A beilleszkedési zavarok, a növekvő alkohol- és drogfogyasztás a fiatalkorúakra nehezedő nagyfokú nyomás egyértelmű jelei, amelyekre megfelelő szakmai segítség nélkül képtelenek egymaguk megoldást találni. Az adatok szerint az utóbbi években felerősödött a média, főként a televízió negatív hatása is, amely komoly önértékelési problémákhoz vezet. Az életkori sajátosságokból fakadó kíváncsiság, illetve a média által sugallt önmegvalósítási vágy szintén sok esetben szerepet játszik a fiatalok eltűnésében.

A kapcsolódó rendőri statisztikák nem adnak teljes körű képet arról a világról, amelybe az otthon jelentette biztonságtól megváló fiatalok kerülnek, így a sérelmükre elkövetett bűnesetek száma sem tisztázható. Tovább nehezíti a dolgot, hogy a gyermekek sok esetben komoly lelki traumákat élnek át, amelyekről nem tudnak, nem akarnak beszélni. Hazánkban még várat magára a gyermekjóléti szolgálatok, illetve a rendőrség magas színvonalú szakmai együttműködése, amely elősegítené az ilyen helyzetbe kerülő fiatalok lelki rehabilitációját.

A fellelhető adatok viszont azt mutatják, hogy sok esetben fordul elő egy gyermek többszöri eltűnése, ezért ideje lenne ráébredni az ilyen jellegű esetek megelőzésének fontosságára, illetve a kiváltó indokok korai kezelésére.

Szőgyényi Zoltán rendőr alezredes, az ORFK koordinációs osztályának vezetője szerint az eltűntek zöme önként dönt úgy, hogy hozzátartozóitól távol marad, s ennek okát nem közli. A rendőrségnek a magyar törvények húsz évig biztosítanak jogszabályi felhatalmazást az eltűntek adatainak kezelésére és a felkutatásukra irányuló intézkedések alkalmazására, ezért arra a kérdésre, hogy milyen arányban sikerült megtalálni az ismeretlen helyre távozó személyeket, pontos választ nem tudtak adni. Viszonyítási alapként közölték, hogy 2008. július 1-jén a 2007-ben eltűnés miatt elrendelt 12 403 személykörözésből kevesebb mint két százalék maradt hatályban.

A rendőrség tájékoztatása szerint arról, hogy az eltűntek milyen társadalmi osztályból kerülnek ki, illetve hogy közülük hányak kerülnek kapcsolatba prostitúcióval, nem készül statisztikai adatgyűjtés. Incze Zsuzsa televíziós riporter, a Csellengők című televíziós produkció műsorvezetője elmondta, hogy tapasztalataik szerint az eltűnt kiskorúak közel 75 százaléka állami gondozott és többségük cigány származású, akik sok esetben már 12 éves korukban a prostitúció áldozataivá válnak. Ennél is meghökkentőbb, hogy a fiatal lányok egyre inkább szabad akaratukból döntenek úgy, hogy ezen a módon fognak pénzt keresni. Azaz vannak kifejezetten veszélyeztetett csoportok, amelyek minden valószínűség szerint preferált célpontjai a gyermekprostitúcióval foglalkozó bűnszövetkezeteknek.

Napjainkban a Magyarországon szinte sohasem látott szabadságnak köszönhetően, mely a rendszerváltást követően szakadt rá a felkészületlen társadalomra, játszi könnyedséggel csempészhettek ki külföldi országokba elrabolt lányokat. Nem véletlen, hogy a nemrégiben eltűnt francia lány esetében is felmerült a gyanú, hogy emberrablás áldozatává vált, annak ellenére, hogy erre utaló konkrét jelek eddig nem kerültek a magyar rendőrség birtokába. Ami tény, hogy folyamatosan nő a bűncselekményekbe keveredő gyermekek száma, akár elkövetőként, akár annak elszenvedőjeként.

A legrosszabb helyzetben a vidéken élő emberek vannak, hiszen őket érinti leginkább a munkanélküliség, illetve a rossz közbiztonság okozta létbizonytalanság, amelyből sokan önszántukból menekülnek, mások azonban a mára hatalmas befolyással bíró bűnözői csoportoknak esnek áldozatul. A leginkább veszélyeztetettek a fiatalkorú lányok, mivel a számukra kecsegtető ajánlatokkal hízelgő, vagy éppen erőszakkal

zsaroló bűnözői csoportok szinte foglalkozásszerűen vadásznak rájuk. Egyre sűrűbben kerülnek napvilágra a vidéki falvakban elkövetett brutális gyilkosságok, illetve erőszakos bűncselekmények, amelyek egyértelmű tükröt állítanak a többnyire közömbös társadalom elé.

A magyar lakosság számára nem volt egy átmeneti időszak, amely felkészíthette volna a demokrácia árnyoldalaira, amint az a nyugati országokban megtörtént, így az ebből fakadó problémák a hétköznapi élet szinte minden területén megjelentek. A változással maguk az állami intézmények sem tudtak mit kezdeni, így mára ott tartunk, hogy az európai bűnözés tranzitországa lettünk, és az interneten oldalak ezrei hirdetik, hogy Magyarország a szex és az olcsó kéjelgés fellegvára.

Balázs Tibor Balázs